

Minnesteckningar över bortgångna ledamöter

av andre styresmannen generallöjtnant Gustaf Welin

Avdelningen för lantkrigsvetenskap

Generalmajoren och förre generaldirektören *Bengt Wallroth* avled den 4 februari 2005. Hans närmaste är maken Kerstin född Hansen samt barnen Per och Annika med familjer.

Bengt Wallroth föddes i Kristianstad den 1 april 1931, men växte upp i Stockholm. Föräldrarna var riksbankskamrer Stig Wallroth och Iris född Hagman.

Han började sin militära bana vid I 5 i Östersund och blev officer där 1953. Han genomgick Militärhögskolan 1960-62 och utnämndes till generalstabsofficer 1965. Under 1960-talet arbetade Wallroth i olika befattningar inom de militära staberna med avbrott för trupptjänst som kompanichef på I 13 i Falun. Han blev överstelöjtnant 1972 och var bataljonchef vid Svea livgarde 1975-77. 1977-78 var han som överste utbildningschef vid I 15 i Borås.

Bengts Wallroths karriär inom under rättelse- och säkerhetstjänsten inleddes 1971, och han blev chef för den samlade militära underrättelse- och säkerhetstjänsten 1978.

År 1984 blev han generalmajor och chef för den internationella enheten på

försvarsdepartementet. Det kalla kriget och ubåtsincidenterna upptog en stor del av vardagen, liksom Sveriges ökade internationella engagemang, bl a för FN:s fredsbevarande styrkor. Genom sin intellektuella skärpa, förutseende och förmåga att se komplexa sammanhang i längre perspektiv vann han stor respekt för sitt sätt att leda verksamheten.

Bengt Wallroth krönte sin underrättelsebana med att bli generaldirektör och chef för Försvarets radioanstalt 1989. Han ledde anstalten under de dramatiska åren då Warszawapakten upplöstes, Sovjetunionen kollapsade och ryssarna drog sig tillbaka från Baltikum. Han hyllade ett situationsanpassat ledarskap, var en god lyssnare, hade förmågan att ta till sig olika åsikter och därefter fatta klara beslut. Han var mycket uppskattad inom alla nivåer i organisationen.

Under 90-talet deltog han också i två viktiga utredningar. Han var huvudsekreterare i Ubåtskommissionen (1995), som hade till uppgift att utvärdera och analysera de indikationer på undervattenskränkningar och de ubåtskyddsåtgärder som hade förekommit sedan 1980. Här var Wallroths erfarenhet från den militära under rättelse-

verksamheten ovärderlig. Detta och hans kritiska och vetenskapliga förhållningssätt fick stor betydelse för det resultat som kommissionen kom fram till: kränkningar hade förekommit men inte i så stor omfattning som hade påståtts. Någon skyldig nation kunde inte pekas ut.

Den andra utredningen, Underrättelsekommittén (1996), hade till uppgift att se över underrättelsetjänstens uppgifter, ledning och utformning. Bengt Wallroth fick, genom sin omfattande erfarenheter av svensk underrättelsetjänst och sin skarpa analytiska förmåga, som expert i kommittén ett stort inflytande på kommitténs arbete.

Efter pensioneringen 1994 studerade Bengt Wallroth vid Stockholms universitet bl a historia och statsvetenskap, vilket resulterade i en filosofie kandidatexamen.

Bengt Wallroth invaldes i vår akademi 1986.

Avdelningen för sjökrigsvetenskap

Konteramiralen *Jan Enquist* gick bort den 21 augusti 2005. Han efterlämnar hustrun Ann-Margret född Sohlman samt barnen Gunilla, Anna, Claes och Patrik med familjer.

Jan Enquist föddes i Stockholm den 3 augusti 1925 som son till professor Fredrik Enquist och Greta född Ekecrantz. Han växte upp i Uppsala och Göteborg.

Han blev 1947 officer vid flottan, utbildades på torpedofficerslinjen och tjänstgjorde de första officersåren huvudsakligen på jagare. Han genomgick

1951-1952 ubåtsjaktkurs i England. Efter Sjökrigshögskola med högre torpedteknisk kurs i mitten på 1950-talet tjänstgjorde han ett par år som adjutant hos inspektören för ubåtsvapnet med specialisering på ubåtsjaktfrågor. 1963 var han fartygschef på jagaren "Hälsingland".

Jan Enquist inledde 1964 en meriterande tjänstgöring inom planerings- och studieverksamheten genom att från 1964 tjänstgöra vid Marinstabens planeringsavdelning och 1967-72 vara chef för Försvarsstabens studieavdelning. Det var där försvarets framtida utveckling och beredskap studerades.

1973 utnämndes han till kommandör och placerades som chef för Kustflottans ubåtsflottilj. Det var en placering som var något oväntad och okonventionell, då han inte var ubåtsutbildad. Jan Enquist var själv väl medveten om detta och lade ner stor energi på att "skola in sig" på detta nya område, där stora krav ställdes på chefsegenskaper och yrkeskompetens. Han lyckades väl med detta och vann stort förtroende hos personalen.

Efter tre år som chef för ubåtsflottiljen utnämndes Enquist 1976 till kommandör av 1. gr och chef för Marinstabens sektion 1 och några år senare till chef för Marinstabens sektion 3 tillika chef för flottans personalkårer. År 1980 var det dags för tjänstgöring på den högre regionala nivån, nu som stabschef i Västra militärområdet med placering i Skövde. Han var en skicklig stabsofficer med gott omdöme och stor arbetskapacitet.

1982 utnämndes Jan Enquist till kon-

teramiral och var fram till 1985 chef för Kustflottan. Kustflottan var ett av försvarets största och viktigaste förband och chefskapet en av de mest framträdande och ansvarsfulla högre befattningarna som en officer i flottan kunde inneha. Tiden kännetecknades inte minst av befarade undervattenskränkning av svenskt territorialvatten, med åtföljande omfattande ubåtsjaktverksamhet. Som en god sjöman och framstående ledare löste Jan Enquist uppgiften som chef för Kustflottan mycket väl.

1985 återvände han västerut till Skövde, nu som militärbefälhavare för Västra militärområdet, vilken tjänst han innehade till sin pensionsavgång 1989. Hans framsynthet, stora samarbetsförmåga och förmåga att knyta kontakter inom det västsvenska totalförsvaret och samhället i övrigt kom väl till pass i den viktiga befattningen som MB Väst. Jan Enquist var en mycket vänfast person och många minns med glädje bl a den stora gästfrihet som familjen visade på deras gård Torsberg i Skaraborg.

1983-86 var han ordförande i Kungl Örlogsmannasällskapet.

Jan Enquist invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1981.

Avdelningen för luftkrigsvetenskap

Generallöjtnanten *Gösta Odqvist* avled den 15 februari 2005. Hans närmaste är döttrarna Eva, Kerstin, Ulla och Inger med familjer.

Gösta Odqvist föddes i Uppsala den 9 januari 1913. Föräldrarna var överstelöjtnant

Hjalmar Odqvist och Ellen född Nordlöf.

Han utnämndes till officer vid Södermanlands regemente i Strängnäs 1935. Det svenska flygvapnet var nu under stark uppbyggnad, vilket lockade honom. Han övergick till flygvapnet, genomgick pilotutbildning och blev löjtnant i flygvapnet 1939. Flygvapnets vakthållning av svenskt luftrum under andra världskriget gav Gösta Odqvist betydelsefulla erfarenheter för kommande viktiga uppgifter.

En framgångsrik karriär bl a som stabschef vid Första flygeskadern, chef för Flygvapnets bomb- och skjutskola och chef för Flygvapnets krigsskola i Uppsala inleddes nu. Hans breda erfarenheter i förening med klokskap och ambition kom väl till pass i kommande högre befattningar som överste och flottiljchef för F 1 i Västerås 1954-59, som chef för Fjärde flygeskadern i norra Sverige och som generalmajor och chef för Flygstaben 1964-66.

1966 utnämndes Gösta Odqvist till chef för Första flygeskadern, med de ingående attackflygflottiljerna ofta kallad ”ÖB:s klubba”. Uppgiften löstes framgångsrikt och han visade ständigt prov på ledarskapets grundstenar, nämligen personligt föredöme och omtanke om personalen. När han efter väl förrättat värv gick i pension 1973 utnämndes han till generallöjtnant.

Efter pensioneringen blev Gösta Odqvist bland annat huvudredaktör för den jubileumsbok som utgavs 1979 med anledning av flygflottiljen F 1:s 50-årsjubileum. Det är en värdefull historisk dokumentär över hela flygvapnets uppbyggnad och storhetstid.

Gösta Odqvist hade en stark känsla för de historiska värdena. Han var åren 1974-78 ordförande i Svensk flyghistorisk förening, som under hans ledning fortsatte att växa för att i dag ha över 5 000 medlemmar.

Gösta Odqvist var en mycket vänfasthet person. Hans samlade insatser för svenskt försvar präglades av ett stort personligt engagemang. Han var en fosterlandets försvarare av den gamla stammen.

Gösta Odqvist blev ledamot av Krigsvetenskapsakademien 1960.

Översten av första graden vid flygvapnet *Åke Lönnberg* har avlidit den 5 april 2005. Hans närmaste är hustrun Agneta född Virgin samt sonen Jan och dottern Eva med familjer.

Han föddes i Sollentuna den 16 oktober 1919 som son direktör John Lönnberg och Elsa född Andersson.

Åke Lönnberg sökte sig till flygvapnet, där han blev officer 1941. Hans karriär i flygvapnet kom sedan att bli mångfasetterad och framgångsrik. Efter krigsårens uppgifter som jaktflygare och flyglärare blev han 1951-53 chef för den ”gula” jaktflygdivisionen på F 16 i Uppsala.

Hans stora förmåga att knyta kontakter och uttrycka sig i tal och skrift kom tidigt till nytta, då han av den dåvarande flygvapenchefen Bengt Nordenskiöld 1953 utsågs till flygvapnets pressofficer. Det var en grannliga uppgift under en tid då bl a haverier förekom i stort antal.

Det var därför logiskt att Åke Lönnberg därefter blev chef för Flygstabens flygsäkerhetsavdelning där han framgångsrikt arbetade för ökad flygsäkerhet. Han ledde

också svåra förhandlingar med Luftfartsverket, bl a rörande användningen av flygvapnets flygplatser för civil flygtrafik. Utan tillgång till flygvapnets flygplatser hade vårt inrikesflyg aldrig kunnat utvecklas på det framgångsrika sätt som skett.

Sina största insatser för försvaret och för Sverige gjorde nog emellertid Åke Lönnberg som militärattaché. Först som attaché i Paris 1968-71, sedan i Moskva 1975-80. I mellanperioden återvände han till Sverige som flottiljchef till sitt gamla skolförband F 5 i Ljungbyhed. Undre denna tid var han en mycket engagerad ledare i Sveriges militära Idrottsförbund, inte minst när det gällde flygmilitär femkamp.

Lönnbergs rapporter från ett Frankrike, som just dessa år härjades av strejker och studentuppror, var ytterst värdefulla och utgör idag viktiga dokument över dessa händelser. När de vanliga kommunikationsmedlen inte fungerade p g a strejk tog han resolut cykeln till jobbet, vilket säkerligen var nog så äventyrligt i ett trafikkaotiskt Paris.

Hans rapportering från Moskva 1975-80 var och är en spännande läsning inte bara genom sitt mycket tänkvärda innehåll utan också genom en mycket fin språkbehandling. Bl a är hans skrift ”Sovjetunionen – gåta och granne” en utmärkt beskrivning och djuplodande analys av läget i Sovjet under det kalla krigets dagar. Hans kontakter med Sovjetsystemet underlättades av att han talade flytande ryska, ett språk som han började studera redan i gymnasiet. Även i sovjetiska kretsar vann Åke Lönnberg stor respekt.

Efter sin pensionering var han mycket

aktiv i Krigsvetenskapsakademien, där han bl a utgav den tänkvärda skriften ”Försvarsattachéernas bidrag till verklighetsbilden”. Åke Lönnberg var en mycket framstående officer som hade många strängar på sin lyra.

Åke Lönnberg invaldes i vår akademi 1982.

Översten *Elis Sundin* gick bort den 19 augusti 2005. Hans närmaste är hans hustru Ivika född Walgma samt sönerna Claes, Bengt och Jan med familjer.

Elis Sundin föddes i Karlskrona den 26 april 1917 som son till löjtnanten Robert Sundin och Emma född Berg. Liksom många andra officerare under och efter andra världskriget gjorde han en betydande klassresa. Hans far var underofficer vid Karlskrona grenadjärregemente under större delen av sin militära yrkesbana. Uppväxt i marinbasen Karlskrona med varvet och den befästa skärgården blev han tidigt sjövan. Som pojke fick han på somrarna följa med sina föräldrar i Kronans motorbåt och medverka i tillsynen av befästningarna i den blekingska skärgården.

När Elis Sundin tog studenten 1936 hade Hitler tagit makten i Tyskland och andra världskriget stod för dörren, vilket nog påverkade hans beslut att bli officer. Han ville bli sjöofficer men var tyvärr färgblind, varför han i stället 1940 blev officer vid det – liksom flottan – tekniska arméartilleriet. 1942 övergick han till det då nyorganiserade luftväret.

Åren 1947-51 var han kadettofficer vid Krigsskolan på Karlberg följt av tjänstgör-

ing vid Arméstaben 1953-57 där han bl a 1953 var en drivande ordförande i markmålsutredningens avdelning 3. 1961-1970 tjänstgjorde Elis Sundin som bataljonschef och därefter utbildningschef vid Lv 4 i Malmö. Han utnämndes till överstelöjtnant 1967. Han genomgick robotkurs i USA och hade det praktiska ansvaret för att framgångsrikt införa robotsystem 67 Hawk i det sydsvenska luftförsvaret. Sundin gjorde revolutionerande beräkningar som dimensionerade antalet robotar i mobiliserings- och ammunitionsförråd.

1970-77 var han överste och chef för Luftvärnets skjutskola där hans matematiska begåvning och intresse för utveckling och studier kom väl tillpass.

Han hade stor pondus, en stundtals ganska vass humor, men även charm. Han värnade starkt om sin personal men daltade sällan med den.

Som pensionär medverkade han i AB Bofors marknadsföring och introduktion av robotsystem 70, vilket medförde flera utrikesresor. Han deltog också i att ta fram ett direktriktningssikte till de 40 mm luftvärnsautomatkanoner som efterhand blev över när robotsystemen blev fler.

Han var seglare och en uppmärksammat båtkonstruktör. Efter pensioneringen ägnade han mycket tid åt sina prisbelönta taxar. Elis Sundin var också en ambitiös tidningsdebattör och föreningsaktiv i bl a Rädda Barnen och som ordförande i Stockholms Luftvärnsförening.

Elis Sundin invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1964.

Avdelningen militärteknisk vetenskap

Direktören och civilingenjören *Sven Gerdin* avled den 6 april 2005. Han efterlämnar hustru May född Franzén samt barnen Per, Eva, Lars och Urban med familjer.

Sven Gerdin föddes den 21 juni 1914 i Göteborg. Föräldrarna var ingenjören Zeth Gerdin och Alma född Larsson.

Faderns arbete ledde till att familjen flyttade till Norrland, varför Sven Gerdin kom att uppleva barn- och ungdomsåren där. Efter studentexamen i Luleå fortsatte han sina studier vid KTH, Stockholm och avlade civilingenjörsexamen 1938. Han arbetade därefter på högskolan några år.

Sven Gerdin anställdes 1942 av Bofors. Hans utpräglade tekniska begåvning och hans analysförmåga parad med stor arbetskapacitet förde honom snart till ledande befattningar. År 1947 – endast 33 år gammal – utsågs han till chef för konstruktionsavdelningen inom Bofors försvarsmateriel.

Han ansåg det var viktigt att företaget ökade sin kompetens inom området eldledning, såväl för befintliga vapensystem som framförallt för framtida system. Sven Gerdins idéer rörande arbetssätt vid utveckling av kompletta vapensystem fick snart en framgångsrik tillämpning då 40 mm luftvärnsautomatkanon M/48 togs fram på mindre än fyra år. Svenska marinen var först i världen med att testa och godkänna detta system för senare anskaffning. Systemet blev 1953 fastställt som NATO-standard, trots att det tagits fram av

ett privat företag i ett icke NATO-land.

Sven Gerdin hade en mycket stark förståelse för det djupa tekniska vetandets betydelse och ansåg tidigt att företagets kader av civilingenjörer behövde ökas, vilket också skedde. I ett senare skede tog han också initiativ till en ökad teknikerutbildning inom regionen. Han bidrog därvid till att en teknologie magisterutbildning startades i Örebro.

Då Bofors i mitten av 1950-talet hade att besluta om satsning inom robotområdet fanns i Bofors en stor tveksamhet, som framförallt gällde de ekonomiska riskerna. Han deltog emellertid i arbetet med att formulera avgörande villkor om Bofors skulle besluta sig för en satsning. Gerdin ansåg att Bofors inte borde nöja sig med att bara vara delsystemutvecklare. För att företaget skulle ha bättre möjlighet att påverka framtida intäkter borde ett beslut omfatta att såväl utveckla, marknadsföra som tillverka kompletta robotsystem. Så blev fallet, och Bofors tog under 1960- och 1970-talen fram epokgörande konstruktioner inom områdena pansarvärns- och luftvärnsrobotsystem.

Från slutet av 1950-talet satt Sven Gerdin i spetsen för en grupp tekniker med uppgift att finna nya satsningsområden för Bofors där företagets sammantagna kompetens och kapacitet kunde ytterligare nyttiggöras. I början av 1970-talet och fram till pensioneringen 1979 ingick han i den då omorganiserade koncernledningen. Hans omfattande erfarenhet och breda kunskaper blev av stor betydelse för den nya koncernledningens beslut om de genomgripande

förändringar av hela Bofors-koncernen som kom att genomföras.

På sin fritid strävade Sven Gerdin att öka sitt vetande inom de flesta av samhällets verksamhetsområden. Han läste mycket och följde uppmärksamt samhällsdebatten. Han besatt en imponerande allmänbildning och hade enastående minnesförmåga.

År 1993 utgav han en skriften ”Teknikhistoria i Karlskoga Bergslag”. Skriften, som är av stort värde, omfattar en djupgående beskrivning av järnhanteringen och den därmed skapade näringsverksamheten i regionen i form av allmänt framåtskridande, företagsamhet, produkter m m.

Sven Gerdin trivdes med att röra sig i skog och mark. Familjens båt gav också möjligheter att pröva och njuta av tillvaron till sjöss.

Sven Gerdin invaldes i vår akademi 1967.

Överingenjören *Sture Risberg* gick bort den 2 juni 2005. Hans närmaste är hustrun Britta född Karlsson samt barnen Viveka, Håkan och Ann med familjer.

Sture Risberg föddes i Göteborg den 31 mars 1921 som son till tågmästare Hilding Risberg och Annie född Högberg.

Han avlade ingenjörsexamen 1942 och arbetade därefter en tid vid L M Ericsson och Försvarets radioanstalt. 1946 anställdes han som forskningsingenjör vid Försvarets forskningsanstalt, FOA, som han sedan blev trogen under 40 framgångsrika år fram till sin pensionering 1985.

Sture Risberg var en av dem som efter andra världskrigets slut genom systema-

tiska tekniska försök och studier baserade på underrättelser från omvärlden tidigt förstod möjligheterna med och svagheterna hos tekniska system. Han förstod vikten av att satsa på ny teknik. Han insåg också behovet av kvalificerade forskargrupper, som kunde lägga en stabil teoretisk grund för verksamheten och som dessutom hade förmåga att föra ut resultatet i den militära studieverksamheten.

Han anlätades av försvaret och regeringen i samband med utredningar inför anskaffning av nya tekniska system. Han fick då tillfälle att utnyttja sina stora kunskaper om tekniska system och analysera dessa mot bakgrund av den framväxande nya tekniken.

Sture Risberg tog under många års målmedvetna insatser fram grunder för de aktiviteter i vårt moderna informations-samhälle som hör hemma inom området telekrigföring. Duellen mellan tekniska medel och motmedel kan genomarbetas t ex genom simuleringar och försök. Duelltänkande krävs för att viktiga system i ett modernt informationssamhälle verkligen skall fungera även under svår motverkan. Detta gäller såväl för ledningssystem i sin helhet som för dess tekniska delsystem baserade på till exempel radar, radio och optik.

Han blev den förste chefen för den institution inom FOA vars uppgift var att bedriva forskning inom telekrigområdet. Att överföra telekrigföringens idéer till svenska försvaret var en hjärtesak för Sture Risberg, vilket han också framgångsrikt lyckades med. Han ansåg att det var

viktigt att beslutsfattare på olika nivåer inom försvaret skulle förstå hotet mot våra telesystem, skyddet av dessa liksom förutsättningarna för egen användning av telekrigföring.

I dag genomsyras – i Sture Risbergs anda – det svenska försvaret och det civila samhället av en positiv syn på informationssamhällets möjligheter, men också på dess sårbarhet och behov av skydd. Ett omfattande arbete på detta område sker bl a genom de utbildningsinsatser som FOA har bedrivit och som dess efterföljare, Försvarets forskningsinstitut, FOI, bedriver.

Sture Risberg var en god kamrat. Han var en oftast allvarlig, men mycket målmedveten, metodiskt arbetande forskare och en klarsynt ledare.

Sture Risberg valdes in i Krigsvetenskapsakademien 1976.

Avdelningen för annan vetenskap av betydelse för totalförsvaret

Biskopen *Karl-Gunnar Grape* har avlidit den 7 januari 2005. Han efterlämnar hustrun Gunvor född Svensson och barnen Margareta, Karin, Anders och Henrik med familjer.

Karl-Gunnar Grape var född i Umeå den 6 mars 1922. Föräldrarna var yrkesläraren Karl Isaksson och dennes hustru Selma född Rundquist.

Efter teologiutbildning prästvigdes han och fick sin första tjänstgöring i Övertorneå 1948. 1960 utnämndes Grape till kyrkoherde i sin födelsestad Umeå, där han stannade i 16 år. Hans begåvning, engagemang och arbetsförmåga togs i an-

språk i många sammanhang. Tiden i Umeå var en kyrkobyggenas tid och till det kom insatser i samband med planeringen av Umeå universitet.

Utöver dessa krävande uppgifter i församlingen och kommunalt verkade Karl-Gunnar Grape i Luleå stift på flera plan. Han var under en tioårsperiod stiftstingets vice ordförande och tillika ledamot av stiftsrådet. Han verkade inom Pastoratsförbundet som dess ordförande och var under en period vice ordförande på riksplaneln. Han var också ordförande i Luleå stifts krets av Svenska prästförbundet.

1976 utnämndes Karl-Gunnar Grape till domprost i Skara stift. Under de nio åren som domprost hann han disputerat för teologie doktorsexamen. År 1985 valdes Karl-Gunnar Grape till biskop i Skara, där han verkade till sin pensionering 1989. Det var många viktiga uppdrag som anförtroddes honom under hans tid i Skara stift. Han var ledamot av stiftstinget och vice ordförande i Pastoratsförbundet. Han valdes till ledamot av kyrkomötet av församlingarna i Skara stift för perioden 1983–85.

Alla dessa uppdrag visar vilket förtroende Karl-Gunnar Grape åtnjöt genom åren. De visar också hans intresse för kyrkans ledningsfrågor och organisation. Han visste att kyrkans yttre arbetsformer var viktiga för kyrkans inre liv, och han drevs av ett engagemang att påverka dessa yttre former i en för kyrkan god riktning.

Karl-Gunnar Grape uppmärksammades också för sin förkunnelse och utnämndes 1971 till hovpredikant, ett uppdrag som han glädde sig åt. Han var också djupt

musikalisk, spelade gärna fiol, och det var naturligt för Västergötlands körförbund att under domprosttiden välja Grape till ordförande.

Relationen till evangelisk-lutherska kyrkan i Tyskland låg honom varmt om hjärtat, och han fick genom arbetet i Nordisk-tyska kyrkokonventet många vänner bland de tyska kyrkoledarna.

Karl-Gunnar Grape hade stor humor och mycket litet till övers för det salvelsefulla. Han kunde med några få ord bidra till ett mer sakligt perspektiv på angelägna kyrkofrågor, ofta med en humoristisk glimt, ibland också med viss sarkasm. Många har uppskattat hans omsorger i utsatta stunder, då han hört av sig, ofta genom personliga besök.

Efter pensioneringen 1989 bosatte sig familjen i Lidköping. Som pensionär fick Karl-Gunnar Grape då uppdraget att se över Svenska kyrkans prästerliga organisation, vilket ledde till att den statliga begränsningen av antalet prästtjänster i Svenska kyrkan togs bort. Därmed underlättades det för församlingarna att inrätta nya tjänster.

Han inträdesanförande i Krigsvetenskapsakademien ”Kyrkan i försvarsmakten – en historisk återblick” och en uppsats 1986 i vår tidskrift betitlad ”Reflexioner om växlande värderingar av krig och fred och om ekumenik och mission i fredens tjänst” är två mycket tänkvärda inlägg.

I samband med bosättningen i Lidköping blev fritidshuset utanför Hjo ett kärt tillhåll för familjen. Till Grapes genuina fritidsintressen hörde fisket, som ledde till många kontakter med fiskekamraterna.

Karl-Gunnar Grape blev ledamot av Akademien 1986.

Professor *Jan Agrell* gick bort den 3 april 2005. Hans närmaste är sönerna Harald samt Wilhelm med familj.

Jan Agrell var född i Lund den 6 augusti 1918. Hans föräldrar var professorn i slaviska språk i Lund Sigurd Agrell och Anna född Osterman.

Han studerade i Lund, avlade fil kand samt en fil lic 1946. Han disputerade 1949 och blev docent i pedagogik och pedagogisk psykologi i Uppsala 1950 där verkade vid den pedagogiska institutionen fram till 1955.

1955 blev Jan Agrell chef för det nyinrättade Militärpsykologiska Institutet MPI, senare som militäröverpsykolog. Han förestod institutet ända fram till det inleddes i Försvarets forskningsanstalt, FOA, i samband med reformerna av försvarsforskningens organisation i början av 1970-talet. Han var ledamot av vapenfrinämnden sedan 1966.

Jan Agrell fick professors namn 1973 och verkade som utredare vid FOA till sin pensionering 1983. Han fortsatte därefter som konsult vid FOA och försvarsdepartementet fram till 1990.

Han var en flitig författare och bland de alster han skrivit och medverkat i kan nämnas ”Lärobok i psykologi för militära skolor” 1960, ”Stridens psykiska verkningar” 1962 och ”Studie av människans förmåga att uthärda fysiska och psykiska påfrestningar vid fredskris, katastrof och krig . . .” 1970.

En av hans främsta insatser bestod

i att övertyga den svenska försvarsledningen om värdet av den psykologiska forskningens resultat om bl a inläring, individers lämplighet, gruppbetenden och stressreaktioner. MPI kom, genom en smidig organisation, att knyta till sig en rad ledande forskare inom dessa områden. På så sätt skapades förutsättningar för en kunskapsöverföring från forskarvärlden till försvarets verksamhet.

Ytterligare en viktigt insatserna var också Jan Agrells bidrag till att utveckla ett nytt uttagningssystem för värnpliktiga. Han deltog också, på uppdrag av dåvarande ÖB general Rapp, i den militära utredningen av Stig Wennerströms förräderi och kom att fortsätta att intressera sig för de psykologiska aspekterna på säkerhetsfrågor.

Jan Agrell var en påfallande modern chef som styrde verksamheten genom idéer, uppmuntran och delegering. Han hade sedan ungdomsåren ett stort militärhistoriskt intresse och ett mycket brett kunnande i dessa frågor. Han hade stor nytta av detta i sitt samarbete med de militära myndigheterna, när det gällde att omsätta psykologiska kunskaper i konkreta militära sammanhang.

Jan Agrell var ledamot av Krigsvetenskapsakademien sedan 1959. Han var aktiv i akademiens granskningsutskott och bidrog flitigt med ett flertal mycket intressanta inlägg i Akademiens tidskrift.

Direktören *Curt Mileikowsky* avled den 24 juni 2005. Han efterlämnar sönerna Jan och Björn med familjer.

Curt Mileikowsky föddes i Stockholm den 1 maj 1923 som son till direktören

Gregor Mileikowsky och dennes maka Margit född Wallis.

Han blev ryktbar som vice vd i Asea och vd för Saab-Scania, men hans intressen, kunskaper och insatser sträckte sig långt utanför de officiella befattningarna. Han har av medarbetare och vänner beskrivits som en renässansmänniska med fantasi, förmåga att se samband mellan olika vetenskaper och skapa synteser.

Efter civilingenjörsexamen i teknisk fysik 1947 deltog han en tid i forskningen med att tolka kärnklyvningen. På så sätt fick Curt Mileikowsky en personlig anknytning till ett av vetenskapens ödesdramer – kapplöpningen om atombomben. Han inspirerades också som faktagranskare åt Harry Martinson, när denne arbetade på sitt Anjara-epos – han hade fantasin att ta till sig diktarens visioner och hänföras av dennes språk.

Mileikowskys forskning vid Nobelinstitutet för fysik ledde 1953 till en teknologie doktorsgrad och docentur. Året därpå blev han tf professor vid KTH, vilket kunde ha lett till en lysande akademisk karriär, men han valde i stället en bana inom spetsteknologin i industrin.

Den karriären inledde han som chef för Aseas nybildade atomkraftavdelning, där han startade den tekniskt så framgångsrika utvecklingen av en svensk lättvattenreaktor av kokartyp. Curt Mileikowskys förmåga att föra svåra kontraktsförhandlingar kring tekniskt nya komplicerade objekt ledde till att han 1962 avancerade till marknadschef och vice vd för Asea. I denna befattning mötte han den stora utmaningen att 1965 ta hem totalleveransen av Oskarshamn 1,

som var Sveriges första kommersiella kärnkraftverk. Med sin stora effekt var det Sveriges största kraftaggregat alla kategorier och Aseas genom tiderna största beställning. Asea var nu det enda företag som levererade lättvattenreaktorer utan amerikansk licens och kom att sälja elva reaktorer av denna typ i Sverige och Finland.

Framgångarna vid Asea ledde 1968 till vd-posten i Saab-Scania-koncernen. Under Curts Mileikowskys tio år där utvecklades JAS Gripen, vidgades exportmarknaden för Saabs strids- och skolflygplan, mer än tredubblades Scantias lastvagnsproduktion och introducerades turbon på personbilsidan. Dotterföretaget Datasaab grundades också under denna tid. 1978 uppstod meningsskiljaktigheter inom Saabs ledning om en planerad fusion med Volvo, vilket ledde till att han lämnade företaget.

Curt Mileikowskys roll inom verkstadsindustrin är välkänd, men mindre känd är kanske hans insatser för svensk medicin. Genom ett delägt företag var han drivande då det gällde att i Sverige lansera en framgångsrik metod för att bland annat avbilda processer i hjärnan ("brain mapping"). Utvecklingen av bestrålningsutrustning för cancerterapi gjorde att han utsågs till ledamot av regeringens Cancerkommission 1979-84. Han var också delaktig i lanseringen av handikappfordonet permobilen.

Också hans sista decennium i Schweiz, där han bosatt sig, präglades av intellektuell verksamhet. Han publicerade arbeten inom astrobiologi, medvetandeteori och om kärnvapenspridning. Redan tidigt

pekade han på risken att stater som i hemlighet utvecklar kärnvapen kan anlita terrorister för att anonymt detonera dem. En egenskap som Curt Mileikowsky behöll upp i hög ålder var hans entusiasm och engagemang samt hans förmåga att se framåt och ta sig an nya utmaningar.

Curt Mileikowsky invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1974.

Professor *Lars Lidberg* gick bort den 30 augusti 2005. Han närmaste är hustrun Yvonne född Dahlin och barnen Hedda, Petter, Pontus och Katrin.

Han föddes i S:t Per i Östergötland den 1 mars 1935.

Lars Lidberg tog sin med lic-examen i Uppsala 1963, tjänstgjorde som underläkare vid medicinska och kirurgiska kliniker 1958-64, var bataljonsläkare vid de svenska FN-bataljonerna i Gaza 1963 och på Cypern 1966. Han blev medicine doktor 1974 och året därpå docent i rättspsykiatri.

Redan 1977, vid 42 års ålder, utnämndes Lidberg till professor i rättspsykiatri vid Karolinska institutet, en tjänst som han innehade i ett kvarts sekel fram till sin pensionering år 2000.

Få har dominerat en akademisk disciplin så mycket och under så lång tid som han. Det fanns knappt någon expertposition inom ämnesområdet, som han inte innehade under sitt yrkesverksamma liv. Han var en välkänd person, såväl hos allmänheten som i den internationella forskarvärlden och kallades med rätta Sveriges nestor i rättspsykiatri.

Man får inte glömma bort att Lars Lid-

berg verkade som landets ende professor i rättspsykiatri under en tid när psykiatrin såsom disciplin var ifrågasatt över hela världen. Lidberg spelade här en banbrytande och viktig roll för att ändra detta synsätt. Han arbetade idogt och mycket engagerat för att försvara dess existens. Många är honom stort tack skyldig för detta – inte minst de, som han värnade om allra mest, nämligen patienterna. I patientkontakten var Lars Lidberg mycket skicklig. Hans kunnskap och raket i kombination med respekt för individen gjorde att patienterna med all rätt kände sig trygga och respekterade i hans händer.

Lars Lidberg hade en stark känsla för humanism och mänsklighet. Han var gladlynt och utåtriktad. Nyfiken på det mesta publicerade han sig i en mängd sammanhang. Förutom en mycket omfattande produktion av vetenskapliga arbeten, var han mycket beläst också inom andra ämnesområden. Arkitektur och byggnadsverk fascinerade honom, liksom historia. Han var mycket kunnig inom dessa områden – i särskilt hög grad då det gällde Stockholm och hans uppväxtstad Vadstena.

Nyfikenheten tog sig också många andra uttryck. I mogen åldern började han segla optimistjolle. Han deltog gärna i debatter och intervjuades ofta i radio och tv. På sitt lågmälda och försynta sätt kommenterade han under decennier med stringens de flesta allmänt uppmärksammade rättsfallen.

I Krigsvetenskapsakademiens tidskrift publicerade han en tänkvärd artikel om våldsbrott bland officerare. En av hans slutsatser var att allvarliga våldsbrott är ovanliga bland officerare om man jämför med en grupp svenskar i samma ålder.

Lars Lidberg var medlem av Socialstyrelsens vetenskapliga råd och ledamot av många samfund och akademier bl a the Royal Society of Medicine.

Lars Lidberg invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1999.

Elva goda kamrater och vänner samt framstående ledamöter har lämnat vår krets. Vi saknar dem och tänker på deras anhöriga. Genom sina gärningar har de hög grad levt upp till Kungl Krigsvetenskapsakademiens motto – ”Fäderneslandets försvar”.